

คุณลักษณะ ๑๐ ประการสำหรับผู้นำประเทศ

โดย ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์¹

ผู้นำประเทศเป็นผู้ที่ได้รับโอกาสในการขึ้นมาบริหารประเทศ จึงควรมีคุณลักษณะสำคัญหลายประการที่ต้องมีมากกว่าประชาชนทั่วไป กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีปรัชญา มีวิสัยทัศน์ เกิดทุนระบบไทย มีความรู้ มีความสามารถในการบริหารและการจัดการ มีวุฒิภาวะผู้นำ เสียสละ มีใจกว้าง และมีความมีคุณธรรมจริยธรรม หากขาดคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ความเป็นผู้นำก็ด้อยลงไป และมีผลต่อความเชื่อถือของประชาชน ขาดความสง่างามที่จะบริหารประเทศ

ก่อนอื่น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทุกตำแหน่งต้องเข้าใจเสียก่อนว่า ไม่มีใครเกณฑ์หรือเชื้อเชิญท่านเข้ามาทำงานโดยที่ท่านไม่ได้สมัครใจ ทุกคนก็ล้วนอาสาเข้ามาทำงานบริหารราชการแผ่นดิน เป็นข้าราชการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงไม่มีสิทธิหรือไม่ควรที่จะแสดงอารมณ์ ก้าวร้าว เหยียดหยามดูหมิ่น ดูแคลนผู้ที่มีทัศนคติแตกต่างจากตนเอง หรือไม่ควรพรับพ่น ว่า ตนเหน็ดเหนื่อย ไม่ได้พักผ่อน หรือไม่มีโอกาสส่วนตัว เป็นตัวของตัวเอง

ประการแรก ผู้นำประเทศพึงถือปรัชญาการบริหารบ้านเมืองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ที่มุ่งเกิดทุน ขาด ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และปฏิบัติหน้าที่เต็มความรู้ความสามารถที่จะยังความเจริญรุ่งเรืองให้ประเทศชาติ มิใช่เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของตนเอง ครอบครัว และญาติมิตร

ประการที่สอง ผู้นำประเทศพึงมีวิสัยทัศน์เศรษฐกิจพอเพียง ที่จะมองภาพอนาคตอย่างชัดเจน ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลทั้งทางวัตถุและจิตใจ ในขณะที่สังคมเมืองมีตึกอาคารใหญ่โต มีดีกรีฟ้าและแสงสีแห่งวัฒนธรรมตะวันตก ก็ไม่ควรให้สังคมบ้านต้องกลายเป็นอย่างเมืองฝรั่ง สังคมบ้านก็ควรรักษาความเป็นไทยที่สอด คล้องกับประเพณีไทย เป็นวิสัยทัศน์ที่ไม่ทำให้ประชาชนมีความเร่าร้อนใจ เพราะต้องแข่งขันการสร้างควมมั่งมี แต่ควรมุ่งให้ประชาชน *อยู่เย็นเป็นสุข* มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง ก็ลองเทียบดู *รถยนต์ที่วิ่งด้วยความเร็วสูงต้องสิ้นเปลืองพลังงานมากฉันใด การพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญเติบโตเร็วเกินไปก็เผาผลาญทรัพยากรของชาติอย่างสิ้นเปลือง หมดหายไปอย่างรวดเร็วฉันนั้น* แล้วจะเหลืออะไรให้ชนรุ่นหลัง จะไม่เป็นการเบียดบังลูกหลานเกินไปหรือ?

ประการที่สาม ผู้นำประเทศ พึงเห็นคุณค่าและเกิดทุนระบบไทย วิถีไทย และภูมิปัญญาไทย บรรพบุรุษสร้างบ้านแบ่งเมือง ต่อสู้ หลังเลือดเพื่อแผ่นดินไทยมาหลายพันปี ดินแดนไทยเป็นอู่อารยธรรมของโลกและแผ่ขานไปทุกสารทิศ แต่พวกเขากลับดูหมิ่นดูแคลน ระบบไทย วิถีไทย และภูมิปัญญาไทย ผู้นำประเทศต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเคารพเกิดทุนระบบไทย มิใช่เอาระบบ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาต่างชาติเข้ามาครอบงำ ที่ร้ายแรงมากก็คือ เชื้อฝรั่งมากจนยอมให้สิ่งที่เป็นของไทย ไปเป็นของอินเดีย เช่น ศาสนาพราหมณ์ พระพุทธศาสนา รามเกียรติ์ ภาษาบาลี ฯลฯ ก็ยกให้เป็นของอินเดียจนหมดสิ้น

ประการที่สี่ ผู้นำประเทศพึงมีความรู้รอบในศาสตร์และวิทยาการต่างๆ อย่างสมดุลทั้งองค์ความรู้ไทยและองค์ความรู้สากล มิใช่พึ่งพาท้องความรู้จากต่างประเทศ ผู้นำบางคน "กางตำราฝรั่ง" บริหารบ้านเมือง ใช้บ้านเมืองเป็นสถานฝึกงานวิชาการธุรกิจ โดยไม่คำนึงถึงความจริงที่ว่า ศาสตร์ว่าด้วยการบริหารของไทยก็นำพาประเทศชาติให้รอดพ้นปากเหยี่ยวปากกาของบรรดา "แรงแ้ง" ที่แสวงหาอาณานิคมมาแล้ว แต่ตนเองก็พยายามชวนชวน "แรงแ้ง" เหล่านั้นมาตั้งเลือดเนื้อของชาวไทยกันเอง

ประการที่ห้า ผู้นำประเทศต้องมีความสามารถในการบริหารและการจัดการ ต้องแยกให้ออกระหว่างแนวคิดการจัดการ และแนวคิดการบริหาร การบริหารเป็นเรื่องการกำหนดนโยบาย การกำกับควบคุม ส่วนการจัดการเป็นเรื่องการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดในการบริหารราชการแผ่นดิน ที่มีทั้งการบริหารราชการ ตามนโยบายของรัฐบาล และการบริหารราชการ คือ ปฏิบัติหน้าที่ "ต่างพระเนตรพระกรรณ" ได้แก่ ราชทูต และผู้ว่าราชการ มิใช่ทั้งสองแนวคิดมาผสม ปะปนกัน และอ้างว่า เป็นการบริหารแบบธุรกิจ โดยการใช้ แนวคิดซีอีโอ จนสับสนวุ่นวายอย่างที่เป็นอยู่ในขณะนี้

¹ ศาสตราจารย์ ระดับ ๑๑ หนึ่งในผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช อดีตผู้อำนวยการสำนักฝึกอบรม เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ สถาบันพระปกเกล้า

ความจริงประการหนึ่งที่ต้องรับทราบไว้ คือ สมัยนี้ หมดยุคที่จะมีผู้นำเดี่ยวอีกแล้ว ผู้นำในปัจจุบัน และอนาคต จึงต้อง เป็นคณะผู้นำที่มีหลายหัวขั้วช่วยเหลือและแสดงความคิดเห็น มิใช่คนเดียวพูดกลายเป็น มติและกลายเป็นกฎหมาย คนอื่นก็ "หลง" เอา ออกตามไม่กล้าโต้แย้ง เพราะเกรงจะอดจะขาด โภคทรัพย์ที่ ผู้นำคนนั้นเจียดให้ หากเป็นเช่นนี้ ก็จะทำให้บ้านเมืองเดือดร้อนไม่มีที่สิ้นสุด ผู้นำเดี่ยวมักจะพบเห็นในยุค เผด็จการเท่านั้น

ประการที่หก ผู้นำประเทศต้องมีวุฒิภาวะ ทั้งวุฒิภาวะความเป็นมนุษย์ และวุฒิภาวะทางการเมือง วุฒิภาวะความเป็นมนุษย์หรือผู้มีใจสูง คือ การใช้สามัญสำนึกรู้ผิดถูก รู้ชั่วดี ต้องระวังสำรวมจะ คิด จะพูด จะทำอะไร ก็ให้ถูกกาลเทศะ ไม่น่าสิ่งทีพูดในครอบครัวมาพูดให้ภายนอกได้ฟังเพียงเพื่อจะ แสดงว่า ตนเป็นคนของครอบครัว ส่วนวุฒิภาวะทางการเมือง คือ ความรู้เท่าทันว่า เราอาสามารถรับใช้ชาติ บ้านเมือง ไม่ได้มาเป็นเจ้านาย หรือมาเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อมีการต่อต้านก็ต้องไม่ยึดมั่นถือมั่น รับฟัง ไม่หวงแหนเก้าอี้หรือตำแหน่ง ไม่แสดงอารมณ์ โกรธกริ้ว มีโทสะเมื่อมีผู้แสดงความคิดเห็นต่าง

ประการที่เจ็ด ผู้นำประเทศเสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ผู้นำมักจะรอให้ บริวารอ้อมก่อนที่ตนเองจะบริโภค จะรู้สึกอายนทีจะรับ แต่รู้สึกองอาจเมื่อเป็นผู้ให้ และมักจะให้โดยไม่หวัง ผลตอบแทน การเสียสละที่ยิ่งใหญ่ คือ การเสียสละความสุขส่วนตนและครอบครัวเพื่อความสุขของ ส่วนรวมและประเทศชาติ ผู้นำประเทศจะเสียสละได้ก็เมื่อขจัดกิเลสคือ ความโลภให้เหลือน้อยที่สุด

ประการที่แปด ผู้นำประเทศต้องเป็นคนใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชาติ โดยไม่ คิดว่า คนเหล่านั้นจะมา "ขัดลาง" "เลื่อยเก้าอี้" หรือหาเรื่อง กลั่นแกล้ง อิจฉาริษยาตนเอง รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๕๐ เน้นการเมืองภาคประชาชน คือ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วม จึงต้องรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้นำควรฟังทัศนะ คำวิพากย์ วิจารณ์ของ ผู้รู้ นักวิชาการ และนักปราชญ์ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ มิใช่ฆ้องฆ้องโต้ ดูหมิ่นดูแคลนนักวิชาการ ไม่ดูหมิ่นดูแคลนข้าราชการ คิดว่า สติปัญญาต่อยกว่านักธุรกิจ ปัจจุบันอาจจะเป็นความจริงที่คนมีสติปัญญาที่สำเร็จการศึกษาใหม่ๆ อาจไม่ยอมรับราชการ แต่อดีตไม่ใช่ เพราะในอดีตนั้นคนมีปริญญามีสติปัญญามีจะเลือกเข้ารับราชการ มากกว่า เข้าสู่งานธุรกิจ ดังนั้น ผู้นำจะต้องไม่คิดว่า นักวิชาการที่เป็นข้าราชการก็ดี เป็นอาจารย์ มหาวิทยาลัยก็ดี สติปัญญาต่อยกว่าตน

ประการที่เก้า ผู้นำประเทศต้องสามารถควบคุมอารมณ์ จริ่งใจ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่หลง ตนว่า เป็นผู้เสียสละ ทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ จึงเห็นคนอื่นต่ำกว่าตนเอง เมื่อมีคนวิพากษ์วิจารณ์ ก็ควบคุม อารมณ์ไม่ได้ ในการบริหารองค์กร สิ่งทีถือว่า เป็นลักษณะเลวร้ายที่สุดของหัวหน้าหน่วยงาน คือ การแสดงอาการโกรธให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเห็น โดยแสดงอาการโกรธเกรี้ยว พูดจากกระโชก ตระ หวาด ฯลฯ เพราะเป็นพฤติกรรมที่ขัดกฎหมายรัฐธรรมนูญในมาตราที่ว่า ด้วยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์

ประการที่สิบ ผู้นำประเทศต้องเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม คุณธรรม คือ สภาวะแห่งความดี จริยธรรม คือ บรรทัดฐานของการประพฤติปฏิบัติตามคุณธรรม คือ ซื่อสัตย์ สุจริต คิด พูด และกระทำในที่ แจ้ง ไม่หลบหลีก ซอกแซก เร้นลับ ต้องมีพรหมวิหาร 4 คือปรารถนาให้ประชาชนมีความสุข ต้องการให้ เขาพ้นทุกข์ ชื่นชมยินดีเมื่อประชาชนได้ดีมีความสำเร็จ และเป็นกลาง ไม่คิดว่า ประชาชนเป็นฝ่ายตรงกัน ข้าม แม้แต่ฝ่ายค้าน ต้องแยกบทบาทให้เด็ดขาดระหว่างความเป็นนายกรัฐมนตรีนหรือรัฐมนตรี ซึ่งต้องเป็น กลางอย่างมั่นคง กับ บทบาทการเป็นหัวหน้าพรรคหรือผู้บริหารพรรค ซึ่งมีฝ่ายค้านฝ่ายไม่เห็นด้วย ผู้นำ ต้องมีเทวธรรม คือ ละอายต่อบาปและเกรงกลัวบาป คือ เชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ควรเชื่อว่า นรก สวรรค์มีจริง และควร "เชื่อตอนเป็น ดีกว่าเห็นตอนตาย" ผู้นำประเทศต้องเคารพรัฐธรรมนูญ ไม่หาทาง หรือช่องโหว่ที่จะตีความกฎหมายเพื่อเข้าข้างตนเอง หากพิจารณาตามความเป็นจริง แล้ว รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ไม่มีอะไรที่ต้องปรับปรุงแก้ไข หากผู้นำประเทศมีคุณธรรมจริยธรรม ไม่ เข้าไปก้าวก่ายครอบงำองค์กรอิสระหรือกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อประโยชน์ตัว

คุณลักษณะ ๑๐ ประการนี้ ใช้ได้ทุกองค์กร ทุกประเทศ ไม่เฉพาะประเทศไทย

ส่วนเมือง เมืองไทยละ ชาตินี้หรือชาติหน้าจะได้ผู้นำอย่างนี้หรือไม่.

ปทุมวัน

๓ มีนาคม ๒๕๕๙ ๑๒.๕๐ น.